

poredo nastajali i drugi zakonski zbornici. Autorica ističe pitanje zakonitosti, tj. probleme u odnosu na provedbu statutarnih normi u dubrovačkoj staleškoj zajednici. Zaključuje da dubrovačku sredinu ne treba zamišljati kao prostor premoćne vladavine prava. Slobodna prosudba i oportunitet sudaca često su ovisili o političkoj volji, koja je, pak, bila staleški određena. Za dubrovačku zajednicu i vodeći aristokratski stalež nezaobilazno je bilo i simboličko značenje Statuta. Statut je, naime, poprimio značaj jednog od snažnih simbola dubrovačke države i vladajućeg plemićkog sloja. Vlastela su svake godine u prosincu u Velikom vijeću prisezali polaganjem ruke na Statut, a isto tako i knez i drugi dužnosnici prilikom preuzimanja službe. Obredni karakter prisege na Statut bio je svjetovni odraz liturgijske uloge sv. Pisma u duhovnoj i vjerskoj sferi. Shvaćajući da politička legitimacija počiva na pravnoj tradiciji, Dubrovčani su zazirali od promjena statutarnog prava. Radije su trpjeli izričaj koji više nije sasvim odgovarao stvarnosti nego napuštali stari tekst simboličkog naboja. Dubrovački politički identitet gradio se na idejama samosvojnosti i tradicije, a Statut je predstavljao i jedno i drugo. Poput sv. Vlaha, zidina, grba i Orlandoва stupa, Statut je bio biljeg dubrovačkog identiteta.

U odredbama Statuta iščitava se tisućljetni pravni i društveni život Dubrovnikā kao komune i države. Poput Statuta, koji je bio utemeljen na raznorodnoj pravnoj baštini, i dubrovački se identitet povijesno oblikovao otvorenosću prema drugom i poštivanjem vlastitog. Bogatstvom informacija Statut predstavlja neprocjenjivi izvor za našu povijesnu znanost, a njegove norme dokaz su visokog stupnja civiliziranog života koji su dosegli stari Dubrovčani. Najzad, Dubrovački statut potvrđuje da je pravni poređak i u predgradansko doba bio jedini temelj napretka i sigurnosti.

Stjepan Ćosić

Gli accordi con Curzola 1352-1421, izd. Ermanno Orlando. [Pacta Veneta, 9]. Roma: Viella, 2002., 106 str.

Prije nešto više od desetljeća Gherardo Ortalli, sa suradnicima okupljenima oko Odsjeka za povijesne studije Sveučilišta u Veneciji, pokrenuo je seriju pod nazivom *Pacta Veneta*. Namjera uredništva bila je sustavno objavljivati ugovore koje je Prejasna zaključivala s "velikim silama" i manjim središtima, sa susjedima i dalekim narodima, a koji se odnose se na vojnu, političku i gospodarsku sferu. Tekstovi su sačuvani u Mletačkom državnom arhivu, u nizu *Libri Pactorum* koji seže još u kraj 12. stoljeća, te u mlađim prijepisima. Uz kritičko izdanje teksta ugovora, svesci redovito sadrže uvod u kojem se rekonstruira povijesni i politički kontekst u kojem je dokument nastao, te bibliografiju i kazala.

Prvih osam svezaka, posvećenih ugovorima Venecije s Bresciom, Aleppom, Fanom, Bizantom (2 sveska), Imolom, Genovom i Armenskim kraljevstvom, odnosilo se na razdoblje od 10. do 15. stoljeća. Nedavno je objavljen i deveti o sporazumima Mletačke Republike s Korčulom (1352-1421), a priredio ga je Ermanno Orlando, koji se već uspješno okušao u izdanjima povijesne građe.

U kratkom uvodu (str. 10-11) autor je skicirao važnost dalmatinskog prostora, napose Korčule, za sigurnu i nesmetanu plovidbu Jadranom. Nakon ovog općenitog uvoda, Orlando je prešao na sporazume Venecije i Korčule iz 1352. i 1420., a uz njih je objavio i nekoliko drugih dokumenata koji su s njima u tijesnoj vezi. Svakome od ova dva "grozda" građe (str. 35-51 i 76-89) prethodi studija koja čitatelja upoznaje s povijesnim prilikama u tom razdoblju, konkretnim okolnostima u kojima je dokument nastao, njegovim sadržajem i političkim značenjem (str. 14-34 i 54-75). U njima nema nekih velikih novosti ni značajnih otkrića, što u ovakvom izdanju ni nije nužno. Međutim, hrvatskoj znanstvenoj publici bit će svakako zanimljiv i koristan nešto širi okvir mletačke krize

sredinom 14. st., te prikaz širenja pomorskih uporišta na krajnjem jugu Jadrana i u današnjim grčkim predjelima na prijelazu iz 14. u 15. st., koje je prethodilo mletačkom "povratku" u Dalmaciju 1409/20. Valja istaknuti da su političke prilike oko mletačko-korčulanskih sporazuma osvjetljene s više očista, pa je dobivena povijesna slika plastična i objektivna. Tekst je mjestimice protkan profinjenom ironijom, koja ipak ne narušava znanstveni diskurz, kao onda kada autor prenosi mletačke argumente zašto je njihovo preuzimanje vlasti nad Dalmacijom početkom 15. st. zapravo u interesu i samog ugarskog vladara (str. 59-50).

Dokumenti u Orlandovom izdanju ne objavljuju se po prvi put, a svi su uvršteni i u Ljubiceve *Listine*. Ipak, njihovo je novo izdanje sve prije nego suvišno. Tekstovi su iznova transkribirani, pa se može, primjerice, uvidjeti da je u dokumentu iz 1420. Ljubić preskočio par redaka (usp. str. 77 i *Listine* VIII, 47). Primijenjena su suvremena diplomatska načela, koja se ogledaju u sudržanoj interpunkciji, uvrštenju u aparat samo signifikantnih varijanti i sl.

Popis izvora i literature (str. 91-99) iscrpan je i pouzdan. U popratnim tekstovima i bibliografiji zastupljena su i hrvatska izdanja, od monografije Vinka Foretića *Otok Korčule u srednjem vijeku do g. 1420.* do članaka A. Cvitanića, L. Margetića i dr., od Lučićeve povjesnice do pregleda hrv. povijesti Nade Klaić i Tomislava Raukara. U citiranju hrvatske literature ima nečistoća (krivih slova, ispuštenih dijakritičkih znakova i sl.), no - u odnosu na druga strana izdanja - relativno malo. U bilješkama pod tekstom radovi su citirani sistemom prezime-godina, razriješenom u bibliografiji na kraju, što nije uvijek dalo najsretnije rezultate: na pr. Cvitanićevo izdanje Korčulanskog statuta označeno je s 1986, no upućuje se na drugo izdanje iz 1995 (str. 91); ako je kod Sestana na prvom mjestu navedena godina izvornog izdanja a u zagradi godina pretiska - što je ispravno radi kronologije znanstvenih radova - trebalo je tako postupiti i s Krekićevim člankom "Venetian Merchants....", koji je izvorno objavljen 1978. a ne 1980. (str. 95). No, to su sve zaista sitnice

koje ne snižavaju vrijednost izdanja. U knjizi su dodesena četiri kvalitetna faksimila (između str. 51 i 53). Povijesni toponimi u kazalu (str. 101-106) popraćeni su suvremenim geografskim oznakama, i to na talijanskom i jeziku države kojoj ti prostori danas pripadaju (dakle i na hrvatskom, albanskom, grčkom, itd.; propušteno jedino u slučaju Račišća), što je vrlo korisno svima koji se knjigom budu služili.

S Orlandovom knjigom stekli smo novo pouzdano izdanje izvora koji su od velike važnosti za korčulansku povijest. Ujedno, promišljena ravnoteža izvora i komentara, te druga uspjela autorova rješenja (na pr. uzorna kazala) mogu biti koristan i poučan primjer srodnim poduhvatima u nas.

Nella Lonza

Lorenzo Vitelleschi, *Povijesne i statističke bilješke o Dubrovačkom okrugu 1828. / Notizie storiche e statistiche del Circolo di Ragusa 1828.* (ur. Vinicije B. Lupis, prevele: Ivona Fabris, Kornelija Bašica i Ivana Burdelez). Dubrovnik: Matica hrvatska Dubrovnik i Državni arhiv u Dubrovniku, 2002., 211 str.

Riječ je o dvojezičnom (hrvatsko/talijanskom) izdanju poznate zbirke rukopisa, akvareliranih veduta i arhitektonskih nacрта Lorenza Vitelleschija. Autor je, kao okružni inženjer, djelovao u Dubrovniku od 1811. do 1831. Njegova zbirka pod naslovom *Notizie storiche e statistiche del Circolo di Ragusa* nastajala je postupno, tijekom duljeg razdoblja, a završena je 1828. Tiskani oblik Vitelleschijevih zapisa u potpunosti slijedi rukopisni predložak. Knjiga je podijeljena na dva dijela. Prvi dio sastoji se od Vitelleschijevog talijanskog teksta s paralelnim hrvatskim prijevodom, a u drugome je reproducirano svih 70 akvareliranih tabli iz izvornika. Urednik knjige, Vinicije B. Lupis, autor je opsežne uvodne studije »Lorenzo Vitelleschi i njegovo vrijeme«, a sastavio je i bilješke s bibliografskim i drugim komentarima Vitelleschijeva rada. Knjiga također sadrži sažeti tali-